

A Magyar Rádió Gyermekkórusa a Zoób Kati által tervezett rubában

kényelmesen öltözni. Ez valószínűleg mindenki alap ruhátarának része. Ha ezt rosszul gondolom, akkor a tanácsom az volna, hogy mindenkinek egységesen kéne egy divatdarabot találni. Nem félnék az aktuális trendnek megfelelően, viszonylag kevés pénzért egységes, vagy hasonló dolgokat vásárolni. Már egy póló is megoldás lehet, amit manapság már selyemből, csillogó anyagokból is be lehet szerezni.

■ Milyen összetételű az ideális estélyi ruha alapanyag? Érdemes még a pamuthoz ragaszkodni?

– A zenészeknek le kell győzniük bizonyos beidegződéseket. A pamutnál már van jobb, az úgynevezett lélegző poliészterek. Ma már elképesztő, hogy milyen innovatív textileket fejlesztenek ki. Érdemes ezeket kipróbálni, hihetetlen jó érzés a viseletük.

Egyáltalán nem gyűrődnek, egyszerűen tisztíthatók, vasalásra szinte nincs is szükség. Az a nylon, ami a nyolcvanas években a köztudatban volt, ma már szinte nem létezik. A korszerű anyagok felé nyitottnak kell lenni.

■ Szakemberként, egy hangversenyen mennyire tartja fontosnak a rubán kívül a kiegészítőket, a frizura és a smink egységét?

– Ebben én rendkívül engedékeny vagyok. Minden, ami egy művészt segíti abban, hogy a legjobb produkciót nyújtsa, szerintem elfogadható. Nekem nagyon tetszik, ha valakinek a kócos haj, a sok smink, a nagy bizsu emeli fel a lelkét. Ha egy zenész, tanulóval, tudással, tehetséggel felvértezve beül egy arctalan személyiségnek a zenekarba, és van olyan igénye, hogy ki akar tűnni egy kicsi dologgal, egy lila hajtinccsel, vagy egy

sárga cipővel, vagy fáj a lába, és tornacipőben ül oda, azt én mind megengedném. Ha egy kis extravagancia látszik, az számomra azt jelenti, hogy meg akarja mutatni, hogy ő ott van. Ha valaki nagyon el akar tűnni a tömegben, akkor nem biztos, hogy a mögött egy igazi teljesítmény centrikusság van. Aki viszont látszani akar, annak a teljesítménye valószínűleg intenzívebb.

■ Megfelelő pénz és hatalom birtokában milyen ruhátarat képzelne el egy szimfonikus zenekarnak?

– Akkor biztosan lenne öt-hat öltözék a csillogó elemekkel tarkított estélyi ruháktól, elegáns frakkoktól kezdve a legegyszerűbb viseletig. Egyetlen öltözéktől nem lehet várni, hogy minden hangulatnak megfeleljen.

■ Az említett engedékenységgel, mégis mi az, ami szemet szúr, mi az, ami nem színpadképes?

– Nem gondolom, hogy kilógó melltartó pántoknak, extrém dekoltázsoknak, vagy figyelem elvonó dolgoknak helye lenne a színpadon. Egy kis extravagancia nem azt jelenti, hogy valaki erőszakosan felhívja magára a figyelmet. A legfontosabb szerintem a friss, tiszta ruha, amelynek legalább olyan ápoltnak kell lennie, mint a hangszernek. Persze, ha egy zenekarban elvárások vannak a megjelenést illetően, akkor a zenészek kapjanak olyan ruhát, amit elvárnak tőlük, vagy ha egyénileg öltöznek, akkor fogadják el tőlük, hogy olyat viselnek, ami nekik kényelmes.

(W.J.)

Szabályok és kivételek a zenekarok öltözködési rendje terén

Marco Frei

A németországi kollektív szerződés külön pontban foglalkozik a szolgálati ruházat témakörével. Ebből is sejthető, hogy a kérdés nem konfliktusmentes.

De mit mond a jogszabály? És hogyan néz ki a megvalósítás a gyakorlatban?

Milyen fegyelmi intézkedésekre lehet számítani?

Peter Schwenkow hangversenyszervező és a Deutsche Entertainment AG (Német Szórakoztatóipari Rt.) alapítója szerint „a zenekarok sajnos hordoznak magukon egyfajta szutykosságot, szürkeséget, amely meglepetett náluk”. „A közönség gyakran ünne-

pélyesebb és ápoltabb öltözetet visel, mint a zenészek, akik a századik alkalommal is ugyanabban az ingben lépnek színpadra.” Elvárásait így foglalja össze: „tegyétek magukat rendbe! keményítsétek ki ingeiteket, és vasaljátok ki a gallérotokat!”

Lehet vitatkozni az ilyen általánosító ítéleteken, de a kollektív szerződés alapján – amelyben külön bekezdés található az optikai kérdésekkel, például a zenekar szolgálati öltözetével kapcsolatban – egyértelmű, hogy miután a dolog nem működik magától, szabályozásra van szükség. „A zenész a fellépés során viseljen sötét ruhát” – mondja ki a kollektív szerződés 28. paragrafusában, majd meghatározza, mit ért „sötét ruha” alatt, ha a „munkaadó és a zenekar vezetősége között nem jön létre egyéb tartalmú megállapodás”.

A női zenészek számára ez konkrétan azt jelenti, hogy választásuk szerint viselhetnek fekete vagy sötétkék, legalább térdig érő ruhát, nadrágkosztümöt (a kabát és a nadrág ugyanabból az anyagból kell legyen) vagy kosztümöt. Mindehhez fekete cipőt és fekete harisnyát kell viselniük. A férfi zenészeknek nincs ennyi választási lehetőségük, így a helyzetük is egyszerűbb. A kollektív szerződés számukra fekete vagy sötétkék öltönyt (a zakó és a nadrág ugyanabból az anyagból kell legyen), fehér inget, nyakkendő, fekete cipőt és zoknit ír elő. Az előírás mindössze ennyi, a problémák mégis itt kezdődnek igazán.

Hiszen hogy milyen állapotban legyen a ruha, arról nem szól a szerződés. Tiszta, vasalt, nem agyonnyútt ruha, betűrt, hosszú vagy rövid ujjú ing? Mi a helyzet a frakkal? Lakkcipő is kell hozzá, mellény vagy spanyol öv? Kérdés kérdés hátán, amelyek lát szöveg egyértelműek, mégis újra és újra vitákhoz vezethetnek a zenekaron belül. Martin Majewski szerint, aki 1987 és 1993 között a hannoveri Állami Opera harsonása volt, és 2007 óta a német zenekarok egyesületének (DOV) ügyvédje, előfordulnak ugyan viták e téren, azonban „mégsem jelentenek központi kérdést. Legtöbbször el sem jutnak hozzánk, mert a probléma nem olyan fajsúlyú.”

Majewski szerint az „öltözködési renddel” kapcsolatos kérdéseket helyben kell rendezni. Vannak bizonyos konvenciók, amelyek jogilag nincsenek lefektetve, ebben az esetben nem a jog a mérvadó. A legfontosabb mindazonáltal, már csak az eltérő körülmények miatt is, hogy a problémát zenekari szinten oldják meg.

Lényeges szempont például, hogy a zenészek a zenekari árokban vagy a színpadon, mindenki számára látható helyen játszanak-e. Az árokban ugyanis nagyobb a károsítás, hogy az ember elengedje magát, hiszen a színpaddal ellentétben itt nem áll a nézők fókuszában. Ilyenkor például előfordulhat, hogy a cipők nincsenek kifogástalanul fényesre pucolva, és a zenekari árokban csak ritkán viselnek a zenészek frakkot, hiszen úgysem látszanak.

Mindemellet vannak játéktechnikai megfontolásokból figyelembe vett kivételes helyzetek. Nyilvánvaló például, hogy a hegedűsök és a brácsások kemény mellrészes piké ingben nehezen tudnak játszani. „Általában állógalléros, takart gombsoros inget viselnek, tehát nem kemény inget” – mondja Majewski. Szintén kivételt képez az üstdobot megszólaltató zenész: a pedálokhoz masszív cipő kell, a lakkcipő nem megfelelő.

Ezért például a lipcsei Gewandhaus zenekara rögzítette, hogy az üstdob mellett masszívabb cipő is viselhető, már csak azért is, mert a közönség amúgy sem igazán látja a zenész cipőjét.

Az oboások esetében fontos, hogy a gallér ne legyen túl szoros, hiszen a játék közben a zenész nyaka kidagad. „Ez ellen senki nem szól és nem is szólhat semmit, gondolom én” – állapítja meg Majewski. „Nyilvánvaló, hogy technikai szempontból mi megoldható és mi nem.” Vannak olyan előírások is, amelyek az egyes zenekarok esetében eltérőek lehetnek, és időről időre változhatnak is. A próbára például már senkinek nem kell nyakkendőt és „ancúgot” vennie.

Ötven évvel ezelőtt mindez másképp volt. A szokások tehát változnak. „Egyre gyakoribb az is, hogy a zenészek csak fekete ingben és nyakkendőben, illetve anélkül játszanak. „Ez kevésbé tereli el a figyelmet a zenéről, és előnye, hogy nyáron nem kell zakót felvenni.” Vannak zenekarok, amelyek az újévi koncertet frakkban játsszák, és egyre inkább terjed a szokás, hogy a frakkhoz lakkcipő tartozik.

Mindemellet különösen a kivételes, speciális esetekre vonatkozóan fontos lenne az öltözködési rendet pontosabban szabályozni, nem utolsósorban az esetleges problémák elkerülése érdekében. A kollektív szerződés csak alapvető szabályokat fektet le, azaz, hogy egyéb megállapodás hiányában csak „sötét öltönyt és sötét ruhát” szabad viselni. Ez a rendelkezés tehát csak egyfajta bevezető szereppel bír az öltözködési rendek további meghatározásához. A következő lépéseket, a rendelkezés az adott zenekarra vonatkozó végleges tartalmát minden zenekar maga határozhatja meg, például a felek szándékait rögzítő jegyzőkönyvi feljegyzések formájában, amelyek azután bekerülnek a szolgálati- és üzemi megállapodásba is.

A kollektív szerződéssel kapcsolatban Majewski megállapítja, hogy szándékosan nem alakították túl konkrétan, mert „nem akarják túl szorosan fogni a gyeplőt”. Vannak tehát zenekarok, amelyek maguk konkrétizálják rendelkezéseiket. Ez azonban azt is jelenti, hogy vitás helyzetekben ellenőrizni kell azt is, mennyire egyértelműek ezek az előírások. Ismert még a ruházat állapotával kapcsolatos probléma is. „Kisebbségi zenekarok zenészei nem tudnak minden negyedévben új inget vásárolni.” Éppen ezért gyakran nem rossz szándékból ered, ha a ruházat állapota kívánnivalót hagy maga után.

Mindez leginkább a turnézó zenekarokat érinti. A zenekar busszal érkezik a koncertre, és a gyűrt ingre csak gyorsan felkerül a zakó. Ebből is látható, hogy „a zenekartípusok között nagy különbségek vannak.” Ha pedig probléma akad, „általában mindkét fél megkeres telefonon, én pedig megpróbálok közvetíteni, megállapítom a jogi helyzetet, és javaslatot teszek a megegyezésre.” Ha pedig nem sikerül megegyezésre jutni, a kisebb szabálysértéseket a zenekar vezetősége maga is tudja szabályozni, erre vannak a kollektív szerződésben rögzített jogok.

A zenekar vezetősége írásbeli figyelmeztetésben részesítheti a zenészt, vagy akár szabálysértési és pénzbírságot is kiszabhat. Az írásbeli figyelmeztetés esetében az érintettek fellebbezési joggal is bírnak, és az ügy rendezéséhez belső bizottságot is be lehet vonni. Ha pedig valaki nem mutatkozik belátónak, „akkor előbb vagy utóbb a munkaadó fog lépni” – mondja Majewski. A személyi aktába is átvezetett munkajogi lépések megtétele előtt azonban meghallgatják az érintett személyt is.

Az első lépés mindig a figyelmeztetés, amelyben emlékeztetik az illetőt arra, hogy „köteles a szerződésben vállalt kötelezettségeit teljesíteni, a munkáját rendszeresen végezni és rendszeren a színpadra lépni”. Ha a figyelmeztetésnek nincs fogantatja, a következő lépés a végső figyelmeztetésként értelmezhető megrovás, amely konkrétan megnevezi a kifogásolt viselkedést. Ha pedig a kifogásolt viselkedés ezután is újra megtörténik, akkor nincs visszaút, munkajogi lépések megtételére kerül sor, legrosszabb esetben pedig megtörténik a felmondás. Majewskinek azonban nincs tudomása olyan esetről, amikor valakit azért küldtek volna el, mert nem volt vasalt inge.

Ha valaki mereven ragaszkodik az álláspontjához, akkor jellemzően a konfliktus kezdetén teszi ezt. Hiszen idővel mindenki számára világossá kell váljon, hogy alapjában véve a zenekar és a zenészek érdekében áll, hogy senki ne lépjen „szutykosan és szakadtan” a színpadra. „A megfelelő fellépéshez hozzátartozik az is, hogy az ember saját magát is komolyan veszi, ennek megfelelően öltözködik, és megfelelő fellépéssel rendelkezik.” Ennek része továbbá az is, hogy a taps közben a zenész nem vág mogorva arcot. Bár igaz, ami igaz, a mosolygást nem lehet a kollektív szerződésben előírni...

(Das Orchester 3/13)